

BOSHLANG'ICH SINFLARDA JISMLAR HARAKATINI TUSHUNTIRISHDA AMALIY DARSLARNI TASHKIL ETISH

Ziyodullayeva Maftuna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Pedagogika fakulteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
3-kurs, 2.23-guruh talabasi

Annotatsiya

Boshlang'ich ta'lim tizimida tabiiy-ilmiy tushunchalarni shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, jismlar harakati mavzusi o'quvchilarning atrof-muhitdagi hodisalarni tushunishida muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda jismlar harakati mavzusini o'qitishda amaliy darslarning ahamiyati, ularni tashkil etish usullari hamda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Tadqiqot davomida kuzatish, suhbat, pedagogik tajriba va taqqoslash metodlaridan foydalanildi. Natijalar amaliy faoliyatga asoslangan darslar o'quvchilarning mavzuni chuqurroq tushunishiga, mustaqil fikrlashiga va o'quv jarayoniga faol jalb etilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, jismlar harakati, amaliy dars, tajriba, kuzatish, STEM, interfaol metodlar, tabiiy fanlar.

Abstract

Developing scientific concepts in primary education is one of the key tasks of modern schooling. The concept of motion plays an important role in helping students understand natural phenomena occurring around them. This article discusses the significance of practical lessons in teaching the topic of motion in primary grades, methods of organizing such lessons, and their impact on students' knowledge and skills. Observation, interviews, pedagogical experiments, and comparative analysis were used in the study. The findings indicate that practice-oriented lessons improve students' understanding of scientific concepts, enhance independent thinking, and increase engagement in the learning process.

Keywords: primary education, motion of objects, practical lessons, experiment, observation, STEM, interactive methods, science education.

Introduction

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan qurollantirish yetarli hisoblanmaydi. Zamonaviy maktab o'quvchilardan olgan bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llay olishni, kuzatish va tahlil qilish ko'nikmalariga

ega bo'lishni talab etadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarga oid mavzularni o'qitishda amaliy faoliyatga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Jismlar harakati mavzusi boshlang'ich ta'limdagi muhim mavzulardan biri bo'lib, o'quvchilarda fizik hodisalar haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantiradi. Kundalik hayotda avtomobillarning yurishi, qushlarning uchishi, suvning oqishi yoki to'pning dumalashi kabi hodisalar harakat tushunchasi bilan bog'liq. O'quvchi ushbu hodisalarni kuzatish orqali harakatning mohiyatini anglay boshlaydi.

Amaliy darslar o'quvchilarga nazariy ma'lumotlarni bevosita kuzatish va tajriba orqali o'zlashtirish imkonini beradi. Masalan, o'yinchoq mashina yordamida harakat tezligini taqqoslash, turli predmetlarni qiya tekislikdan tushirish yoki masofani o'lchash kabi topshiriqlar bolalarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bunday mashg'ulotlar natijasida o'quvchilar tayyor bilimni yodlash o'rniga uni mustaqil ravishda kashf etishga harakat qiladilar.

So'nggi yillarda STEM ta'limi, loyiha asosida o'qitish va interaktiv metodlar dunyo ta'lim tizimida keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvlarning barchasi amaliy faoliyatni ta'limning asosiy tarkibiy qismi sifatida e'tirof etadi. Shuning uchun boshlang'ich sinflarda jismlar harakatini o'rgatishda ham zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi boshlang'ich sinflarda jismlar harakati mavzusini tushuntirishda amaliy darslarni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganish va samarali usullarini tahlil qilishdan iborat.

Materials and Methods

Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, suhbat, tahlil va tajriba metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida boshlang'ich sinf o'quvchilari ishtirok etgan dars jarayonlari tanlandi.

Amaliy mashg'ulotlarda quyidagi vositalardan foydalanildi:

1. o'yinchoq avtomobillar;
2. koptoklar;
3. chizg'ich va o'lchov lentasi;
4. qiya tekislik maketi;
5. rangli kartochkalar;
6. multimedia vositalari.

Mashg'ulotlar davomida o'quvchilarga jismlarning harakatini kuzatish, masofani o'lchash, harakat yo'nalishini aniqlash va natijalarni taqqoslash topshiriqlari berildi. Olingan ma'lumotlar pedagogik tahlil asosida baholandi.

Results

Tadqiqot natijalari amaliy mashg'ulotlarning o'quvchilarning bilim darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatganini ko'rsatdi. Darslarda faol ishtirok etgan o'quvchilar harakat tushunchasini tezroq o'zlashtirdilar va mavzu bo'yicha savollarga aniqroq javob bera oldilar.

Kuzatishlar shuni ko'rsatdiki:

1. o'quvchilarning mavzuga qiziqishi ortdi;
2. mustaqil fikrlash ko'nikmalari rivojlandi;
3. tajriba natijalarini tahlil qilish malakasi shakllandi;
4. guruhda ishlash va muloqot qilish qobiliyati yaxshilandi.

Amaliy mashg'ulotlar davomida o'quvchilar jismlar turli sharoitlarda har xil tezlikda harakat qilishini, harakat yo'nalishi o'zgarishi mumkinligini hamda masofani o'lchashning ahamiyatini amaliy ravishda tushunib oldilar.

Discussion

Tadqiqot natijalari amaliy faoliyatga asoslangan o'qitish boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun samarali ekanligini ko'rsatdi. Kichik yoshdagi bolalar abstrakt tushunchalarni qabul qilishda qiyinchilikka duch kelishlari mumkin. Shu sababli jismlar harakati kabi mavzularni bevosita kuzatish va tajriba orqali tushuntirish yaxshi natija beradi.

Pedagogik adabiyotlarda ham amaliy faoliyat bilimlarni mustahkamlashning eng samarali vositalaridan biri sifatida ko'rsatib o'tiladi. O'quvchi tajriba jarayonida kuzatadi, savol beradi, taxmin qiladi va xulosa chiqaradi. Bu esa uning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham dars samaradorligini oshiradi. Harakatni animatsiyalar va videolar orqali namoyish etish o'quvchilarning tasavvurini boyitadi hamda mavzuni yanada qiziqarli qiladi.

Shuningdek, amaliy darslar o'quvchilarni faollikka undaydi, darsda passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashishiga yordam beradi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Conclusion

Boshlang'ich sinflarda jismlar harakati mavzusini o'qitishda amaliy darslarni tashkil etish yuqori pedagogik samaradorlikka ega. Amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning mavzuni chuqurroq tushunishiga, kuzatuvchanlik va mustaqil fikrlash ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- A. Harakat mavzusini o'qitishda amaliy tajribalardan muntazam foydalanish.
- B. O'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos ko'rgazmali vositalarni qo'llash.
- C. STEM elementlarini dars jarayoniga integratsiya qilish.

D. Multimedia va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish.

E. O'quvchilarni mustaqil kuzatish va xulosa chiqarishga yo'naltirish.

Amaliy faoliyatga asoslangan darslar boshlang'ich ta'limda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirishning muhim vositasi bo'lib xizmat qiladi.

References

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. Toshkent; 2023.
2. OECD. PISA 2022 Results. Paris: OECD Publishing; 2023.
3. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2024. Paris: UNESCO; 2024.
4. Norbosheva M, Kayumova M, Odiljonov OO. Autizm spektr buzilishi: sabablari, belgilari va jamiyatdagi o'rni. *Technical Science Research in Uzbekistan*. 2025;3(2):10-15. doi:10.5281/zenodo.14852215.
5. Norbosheva M, Normurodova A, Odiljonov OO. Diqqat va xotira psixokorreksiya. *Journal of Universal Science Research*. 2025;3(2):70-80. doi:10.5281/zenodo.14846062. Available from: <https://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/9882>
6. Мукумова, Д. З. (2019). INFLUENCE OF KAMOL KHUJANDI'S CREATIVE WORKS ON BISOT SAMARKANDI'S CREATIVE WORKS. *Вестник Педагогического университета*, (4), 170-175.
7. Mukumova, D. Z. (2020). ВЛИЯНИЕ КАМОЛА ХУДЖАНДИ НА СТАНОВЛЕНИЕ ЖАНРА ГАЗЕЛИ В ПОЭЗИИ XV-XVI ВЕКОВ (НА ПРИМЕРЕ ПОЭТИЧЕСКОГО КРУГА БУХАРЫ). *Theoretical & Applied Science*, (7), 414-419.
8. Bakhridinovna, O. F. (2022). The role of ethnic and national values in the formation of intergenerational relations in social psychology.
9. Разыкова, Л. Т., & Очилова, Ф. Б. (2021). Эффективность масок и респираторов в предотвращении бактериальной колонизации верхних дыхательных путей у врачей больниц.
10. Шамсиев, Ў., & Абдусаматов, Х. (2022). ДАСТЛАБКИ МУЛОҚОТ–ШАХС ШАКЛЛАНИШИНИНГ АСОСИ. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(2), 202-207.
11. Шамсиев, У. Б. (2012). Оилавий муносабатлар тизимида боланинг узини-узи англаш жараёни Укув-услугий кулланма. *Укув-услугий кулланма.-Т.: "Мумтоз суз" нашриёти.*